

УДК 7.03'06:75.051/052:1302(477)

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.05.1235>

МЕТАМОДЕРНІСТСЬКІ ВІЗІЇ В ТВОРЧОСТІ АНДРІЯ ДУДЧЕНКА

Ольга СОСІК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2450-1235>

кандидатка мистецтвознавства, завідувачка аспірантури,
Київська державна академія декоративно-прикладного
мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука,
вул. М. Бойчука, 32, 01014, Київ, Україна,
e-mail: olhasosik@gmail.com

Ольга ВАСКЕВИЧ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1936-7342>

PhD з Професійної освіти, в. о. завідувачки кафедри
монументального і станкового живопису, Київська
державна академія декоративно-прикладного
мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука,
вул. М. Бойчука, 32, 01014, Київ, Україна,
e-mail: kolle_a@ukr.net

Розглядається феномен метамодернізму як нової культурної парадигми, що поєднує модерністську щирість та духовний пошук із постмодерністською критичністю та іронією.

Актуальність дослідження зумовлена потребою окреслити особливості втілення метамодерністських тенденцій у сучасному українському мистецтві, зокрема у творчості живописця та педагога Андрія Дудченка.

Метою роботи є системний мистецтвознавчий аналіз художніх і концептуальних проєктів митця з позицій метамодерністської чутливості.

Методологічну основу становлять порівняльно-історичний, іконографічний та герменевтичний підходи, що дає змогу розкрити смислові рівні творів і простежити їхній зв'язок із культурними архетипами та сучасним соціокультурним контекстом.

Ключові слова: Андрій Дудченко, метамодернізм, сучасне мистецтво, монументальний живопис, концептуальність, філософія мистецтва.

Olha SOSIK

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2450-1235>

PhD in Art Studies, Head of Postgraduate Department,
Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy
of Academy of Decorative Applied Arts and Design,
32, M. Boychuk St., 01014, Kyiv, Ukraine,
e-mail: olhasosik@gmail.com

Olha VASKEVYCH

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1936-7342>

PhD in Vocational Education, Acting Head
of the Department of Monumental and Easel Painting,
Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy
of Academy of Decorative Applied Arts and Design,
32, M. Boychuk Str., 01014, Kyiv, Ukraine,
e-mail: kolle_a@ukr.net

METAMODERNIST VISIONS IN THE ART OF ANDRII DUDCHENKO

The article examines the phenomenon of metamodernism as a new cultural paradigm that merges modernist sincerity and spiritual quest with postmodernist criticality and irony.

The relevance of the study is determined by the need to outline the specific features of metamodernist tendencies in contemporary Ukrainian art, particularly in the work of painter and educator Andrii Dudchenko.

The aim of the research is to provide a systematic art historical analysis of the artist's visual and conceptual projects through the lens of metamodernist sensibility.

The methodological basis includes comparative-historical, iconographic, and hermeneutic approaches, which make it possible to reveal the semantic layers of his works and trace their connection to cultural archetypes and the contemporary socio-cultural context.

The study has revealed that Dudchenko's artistic practice is marked by references to sacred symbolism, archetypal forms, and allusions to classical and Renaissance heritage, while at the same time integrating them into the pressing issues of war and existential choice. His paintings and installations function as visual meditations that unite material form and conceptual idea, opening a space for the viewer's individual reflection. Particular emphasis is placed on the projects «*Renaissance Illusions*» and «*Silence and the Loudspeaker*», in which the artist reinterprets images of the past and actualizes themes of harmony, silence and loudness, and spiritual protection in times of war.

Keywords: Andrii Dudchenko, metamodernism, contemporary art, monumental painting, conceptuality, philosophy of art.

Вступ. Мистецтво початку XXI століття дедалі частіше осмислюється крізь категорію метамодернізму як культурної парадигми, що намагається поєднати постмодерністську іронію та критичність із модерністською щирістю та пошуком сенсу. Дослідження феномена метамодернізму в сучасному мистецтві та культурі є важливою проблемою, оскільки цей напрям постає як нова парадигма художнього мислення, що синтезує ідеї модернізму та постмодернізму. Сучасні українські й зарубіжні науковці активно працюють над окресленням меж і специфіки метамодерністського світогляду, що дає можливість розглядати творчість окремих митців у цьому контексті.

В українському контексті ці тенденції знаходять прояв у творчості низки митців, серед яких особливе місце належить Андрію Дудченку — живописцю й педагогу, який поєднує академічну школу з філософським та концептуальним експериментом. Митець спирається на класичну академічну підготовку, водночас прагнучи трансформувати її у відповідь на виклики нової доби. Його твори перегукуються з іконописною спадщиною, сакральними мотивами та монументальною традицією, але водночас інтерпретуються у сучасному візуальному ключі. Цей синтез минулого і теперішнього є характерною ознакою метамодерністського підходу. *Метою* дослідження є проведення комплексного та системного мистецтвознавчого аналізу живописних і концептуальних проєктів Андрія Дудченка крізь призму метамодерністської чутливості, яка визначається синтезом модерністської широти та постмодерністської іронії, прагненням до універсальних смислів у межах парадоксальної сучасності. Такий підхід дає змогу виявити, яким чином у творчості митця поєднуються традиційні академічні засади з новими художніми стратегіями, спрямованими на осмислення актуальних духовних і соціокультурних викликів.

Методологічну основу роботи становить комплекс взаємодоповнювальних підходів. Порівняльно-історичний метод дає змогу простежити взаємозв'язки творчості художника з класичною традицією, ренесансною спадщиною та авангардними експериментами XX століття. Іконографічний аналіз спрямований на розкриття образно-символічної системи його творів, виявлення сакральних алюзій та архетипічних форм, що функціонують у сучасному контексті.

Герменевтичний підхід уможливорює інтерпретувати твори Дудченка як відкриті смислові структури, у яких глядач долучається до процесу індивідуального осмислення й співтворчості.

Наукова новизна роботи полягає у першій спробі комплексного аналізу творчості Андрія Дудченка в контексті метамодерністської культурної парадигми. Дослідження пропонує новий підхід до інтерпретації його живопису та інсталяцій не лише як естетичних об'єктів, але й як філософських моделей осмислення буття. У роботі уточнено зміст поняття «метамодерністська чутливість» у межах українського мистецького процесу та визначено її ключові риси: поєднання традиційної сакральної символіки й архетипічних образів із сучасними соціокультурними викликами, створення художніх просторів-контемплцій, а також візуалізація екзистенційних тем війни, тиші й гучності, гармонії та дисонансу. Вперше показано, що практики Дудченка можуть розглядатися як репрезентативний приклад інтеграції академічної школи живопису в метамодерністський дискурс.

У ході дослідження встановлено, що творчість Андрія Дудченка відзначається глибинною філософською проблематикою та багатошаровою образною системою, у якій поєднано сакральні алюзії, архетипічні фігури та інтерпретації класичних культурних кодів із новими художніми стратегіями. Аналіз таких проєктів, як «Ренесанс-ілюзії» та «Тиша та гучномовець», продемонстрував, що митець переосмислює ренесансну й біблійну традицію, інтегруючи її в сучасний досвід війни та екзистенційних пошуків. Його роботи функціонують як візуальні медитації, де пустота, тиша й напруга простору виступають метафорами духовного пошуку та вразливості людини в умовах історичних катаклізмів.

Отримані результати доводять, що художня практика Андрія Дудченка є прикладом адаптації українського живопису до метамодерністської парадигми, у якій минуле й сучасне, класика й авангард, сакральне й світське співіснують у новій системі смислових координат. Це дає змогу розглядати його доробок не лише як індивідуальний мистецький стиль, але й як вагомий внесок у формування сучасного українського мистецтва XXI століття.

Основна частина. Твори художника вирізняє відчутна екзистенційна глибина та присутній мотив тиші, пустоти, очікування, які можна трактувати як

метафори пошуку сенсу у світі, позбавленому однозначних відповідей. Це наближає творчість Андрія Дудченка до онтологічних роздумів, властивих метамодернізму, де іронія постмодернізму поступається місцем новій щирості й духовному пошуку. В метамодерністських практиках художника присутній, притаманний цьому явищу «щирий емоційний неоміфологізм», який «співіснує з афективністю, сентиментальністю, ілюзорністю <...>, яка проявляється в перформативній репрезентації» [1, с. 112]. Його роботи можна трактувати як спробу візуалізувати екзистенційні питання буття, на кшталт людської присутності у світі, відчуття часу або крижкості матерії. Звідси й характерна напруга композицій, де порожній простір нерідко відіграє не менш важливу роль, ніж зображені фігури чи символи. Цей підхід дозволяє глядачеві вступати у діалог не лише з формою, а й із філософським змістом твору.

В метамодерністській чуттєвості саме ідея має впливати на уяву, а образ завжди залишається невисловленим, таким, що відкриває простір для особистої інтерпретації та глибоких внутрішніх рефлексій глядача [2, с. 90]. У цьому контексті Андрій Дудченко створює художній простір-контемпліацію, у якому глядач має змогу зосередитися на власному внутрішньому досвіді. Його картини часто функціонують як візуальні медитації, де сакральні алюзії переплітаються із сучасними екзистенційними настроями, залишаючи смислові горизонти відкритими для індивідуального осмислення.

Одним з концептуальних векторів митця є дослідження фігури як універсального художнього архетипу. Таким є проєкт «Ренесанс-ілюзії», який був представлений в арт-центрі «Я Галерея» у 2020 році і постав втіленням метамодернізму як засобу «експериментального розширення меж людської чуттєвості <...> на підґрунті <...> «жонглювання» різними просторово-часовими вимірами — давньогрецькими художніми традиціями, готикою, осучасненням біблійних сюжетів <...>» [3, с. 50—51].

У цьому проєкті митець апелює до епохи Відродження як культурного явища, з його постійною дихотомією «християнської трансцендентності та язичеської іманентності» [4, с. 149]. У своїх роботах художник пропонує «ренесанс» у метафоричному сенсі як пошук нових форм ідентичності у часи кризи й трансформацій. Метамодерністи «проникли-

Іл. 1. А. Дудченко. Дівчина з гітарою. 2020. Полотно, акрил. Фото Ya Gallery Kyiv URL: <https://yagallery.com/exhibitions/dudchenko-renesans>

во бачать і досить тверезо оцінюють дивний, суперечливий, непередбачуваний сучасний світ, який дедалі ускладнюється, технізується, дегуманізується, продовжує балансувати на межі самознищення» [5, с. 4], і саме в цьому контексті «ілюзія» у творах Андрія Дудченка підкреслює примарність, умовність цих ідеалів у сучасному світі, де гармонія співіснує з дисонансом.

На полотні під назвою «Дівчина з гітарою» (іл. 1) зображено умовну фігуру, складену з геометризованих форм (циліндрів, кубів, колон), які формують тіло, позбавлене конкретних індивідуальних рис. Гітара стає центральним елементом, який уособлює символом мистецтва, творчості, музики як універсальної мови. Дівчина, своєю чергою, уособлює не конкретну людину, а архетип музи, джерела натхнення. Її тілесність умовна, позбавлена портретності, що акцентує на безособовості краси та універсальності характеру.

Композиція відсилає до кубістичних і футуристичних експериментів початку XX століття, водночас обрамлення у вигляді арки й колон відсилає до архітекτονіки Ренесансу. Цей симбіоз створює ефект часових нашарувань, де класична гармонія поєднується з авангардною фрагментацією. Сама ілюзій-

Іл. 2. А. Дудченко. Герой-мученик. 2020. Полотно, акрил. Фото Ya Gallery Kyiv URL: <https://yagallery.com/exhibitions/dudchenko-renesans>

Іл. 3. А. Дудченко. Сільський концерт. 2020. Полотно, акрил. Фото автора.

ність зумовлена тим, що у музиці як у формі мистецтва митець вбачає віддзеркалення ідеї гармонії, однак сам образ зібраний із «неживих» елементів. Це наголошує на умовності, навіть штучності прагнення до ідеалу.

Ще одна робота серії «Герой-мученик» (іл. 2) відтворює постать, що складається з подібних геометричних форм, але тут важливі символічні деталі: списоподібні елементи, клітка з вогнем, плащ

як алюзія на античні та біблійні образи. Твір втілює тему жертвності, яка є центральною для культури від часів античності до християнства. Його тіло немов конструкт, воно пронизане загрозами (списи), але продовжує стояти як стійкий символ. Це образ екзистенційної витривалості, де герой є радше знаком, ніж особистістю.

Ця іконографія перегукується з образом святого мученика, лицаря чи воїна. Водночас кубістична розкладка й використання архітекτονіки (колони, арки, геометричні об'єми) створюють ефект метамодерністської гібридності, де старе й нове накладаються одне на одного. Мученицький ідеал постає тут як конструкція, позбавлена «живої» тілесності.

Така подвійність образу активізує процес інтерпретації для глядача, занурюючи його у простір складних смислових нашарувань. Тут мучеництво вже не просто символ жертви, а радше трансформація внутрішньої боротьби сучасної людини, зіткнення ідеалів із реальністю, випробування автентичності на міцність у добу змін. Сама форма балансує між класикою й авангардом, унаочнює постійний рух, пошук нових значень, у якому кожен елемент полотна стає частиною філософського діалогу між минулим і сучасністю.

Робота «Сільський концерт» (іл. 3) є ремінісценцією на однойменну картину епохи Ренесансу авторства Тіціана (Джорджоне) (іл. 4). Перед нами група персонажів у пасторальному середовищі, де центральним елементом є музика як символ гармонії. Якщо у роботі XVI століття людські фігури ідеалізовані та сповненні чуттєвості, то у Андрія Дудченка ці постаті позбавлені індивідуальних рис і є, радше, абстрактними носіями ідей, що вказує на втрату ренесансної гармонії, яка у XXI столітті існує лише як образ-ілюзія, культурний міф, що втратив свій життєвий ґрунт.

Ці роботи, як і весь проект в цілому, втілює метамодерністське прагнення «відродити щирість, надію, романтизм, розвинути потенціал для великого наративу та підтвердження універсальних істин» [6, с. 20]. Андрій Дудченко пропонує глядачеві не стільки естетичні образи, скільки філософські моделі, що відображають драму людини сучасності, яка затиснена між прагненням до ідеалу та усвідомленням його ілюзорності. Таким чином, художник використовує форму не як самоціль, а як засіб реалізації

концептуальної ідеї осмислення архетипу, відтворення ілюзії чи створення простору медитації.

Ще один знаковий проєкт митця «Тиша та гучномовець» створений у 2023 році, присвячений екзистенційному виміру між буттям і небуттям, між тишею й криком, який став нормою воєнного життя українців. Ключовим об'єктом виставки постає однойменна інсталяція (іл. 5), де в центрі експозиції розташований об'єкт у вигляді гучномовця, підсвічений як сакральний символ. Він виведений на білу стіну й обрамлений двома масивними світлими завісами, що створюють враження сцени або віктарного простору. Білий фон і завіси підкреслюють чистоту простору, відсилаючи до церемоніальності, театральності й водночас до ритуального характеру інсталяції.

Розташування гучномовця в «тихому» просторі білої стіни між завісами є метафорою контрасту між внутрішньою тишею та зовнішньою гучністю сирени. Це «театр напруги», де навіть у стані тиші візуально відчувається потенційний вибух звуку. Художник трансформує тривожний сигнал у предмет споглядання, створюючи філософську метафору нашого часу, де гучномовець стає новим культурним і духовним маркером епохи.

Концептуальним продовження попередньої роботи виступає композиція «Пейзаж» (іл. 6), яка поєднує класичну декоративну раму та ряд жовтих циліндричних форм, схожих на рупори або труби. Андрій Дудченко демонструє радикальне переосмислення жанру пейзажу, створюючи відчуття підміни очікуваного змісту. У класичній орнаментальній рамі ми бачимо не зображення природи чи архітектури, а ритмічний ряд циліндричних форм, пофарбованих у жовтий колір, які сприймаються як оптична хвиля, що візуалізує звук сирени. Таким чином художник ніби показує, що місце картини сьогодні зайняло звучання тривоги, яка об'єднують людей у стані спільної загрози.

Тим часом як у традиційній культурі пейзаж є вікном у гармонійний світ природи, у роботі Андрія Дудченка він трансформується у «пейзаж сирен», який на сьогодні відображує дійсність українців. Це вже не тиша полів чи гір, а простір, пронизаний тривогою як художній коментар до нової реальності, де вид з вікна для мільйонів українців — це сигнал тривоги. Тут трубчасті елементи працюють як метафора упредметненого шуму, звук, який неможливо відтворити засобами живопису, але можна побачи-

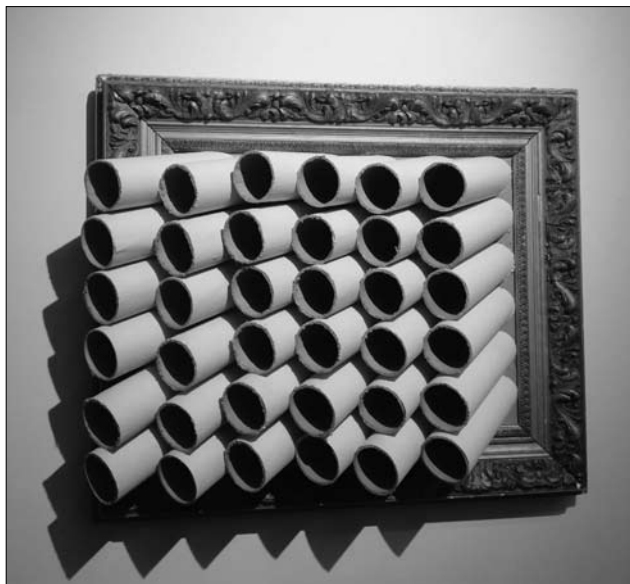
Іл. 4. Тіціан/Джорджоне. «Пасторальний концерт». 1509. Полотно, олія. Фото Grand Palais Rmn (musée du Louvre) / Michel Urtado URL: <https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010062281>

Іл. 5. А. Дудченко. Тиша та гучномовець. 2023. Фото Ya Gallery Kyiv URL: <https://yagallery.com/exhibitions/tisha-ta-guchnomovec>

ти через структуру форми. Відтак, попри візуальну статичність об'єкта, композиція уособлює гучність, шум та тривогу, що створює своєрідний парадокс, коли в тиші галереї глядач бачить матеріалізований звук війни.

Андрій Дудченко показує, що в умовах війни саме звукове середовище визначає досвід людини, а не зорові образи. Його «Пейзаж» є метафорою часу, в якому простір України заповнений не тишею природи, а гучними сиренами. Таким чином, художник створює новий, акустичний тип пейзажу, де звук стає головним образом, а рама лише підкреслює відсутність класичного зображення.

Іл. 6. А. Дудченко. Пейзаж. 2023. Полотно, акрил, картон, дерево. Фото Ya Gallery Kyiv URL: <https://yagallery.com/exhibitions/tisha-ta-guchnomovec>

Іл. 7. А. Дудченко. Покров. 2023. Полотно, акрил. Фото Ya Gallery Kyiv URL: <https://yagallery.com/exhibitions/tisha-ta-guchnomovec>

Ще однією визначною роботою серії є твір «Покров» (іл. 7), який трансформує сакральний сюжет Покрови у метафору захисту людини під звуки сирен, створюючи образ духовного та культурного укриття в умовах постійної загрози. В інтерпретації художника він стає світським і водночас військовим символом захисту цивільного населення від небезпеки обстрілів. Разом із тим, у роботі прочитується

як алюзія на архетип Батьківщини-матері, культури чи навіть колективного духу, який захищає вразливу людину. Тут покров має багатозначний сенс: фізичний (укриття від небезпеки), і духовний (захист від руйнівного впливу страху). Відтак, багатошаровість образу «Покрову» відкриває глядачеві простір для особистих рефлексій, адже «провокація різноманітних інтерпретацій у відомому сенсі може вважатися гідністю мистецтва» [7, с. 64].

Геометризовані фігури, складені з блоків і циліндрів, апелюють до кубізму та авангардних експериментів початку ХХ століття, проте в інтерпретації Андрія Дудченка вони набувають нового сенсу. Людина тут зображена як конструкт, що є вразливим і водночас стійким, а симбіоз тиші й гучності втілює досвід життя у стані війни, де навіть у моменти небезпеки зберігається прагнення до людяності й гармонії. Поєднання синьо-жовтих драпіровок із агресивним чорно-білим ритмом фону можна тлумачити як алюзію на сучасний стан України, коли нація намагається зберегти внутрішній простір життя попри зовнішні загрози.

Діагональні смуги символізують сигнал повітряної тривоги, який у військових реаліях України став постійною музикою повсякдення. Водночас ці лінії є алюзією на художню мову Казимира Малевича, перегукуючись із його пошуками абстрактної символіки та ритму форми. Таким чином, у творі поєднуються національні архетипи, авангардна традиція й сучасні військові образи, створюючи багатошаровий простір інтерпретацій. Це «гучномовець», що руйнує тишу, а сам акт укриття під плащем постає як прагнення зберегти приватний простір життя та людяності.

Висновки. Творчість Андрія Дудченка посідає особливе місце в сучасному українському мистецькому процесі, адже демонструє яскраве втілення метамодерністської чутливості, що поєднує щирість та іронію, традицію і новаторство, матеріальність форми та концептуальність змісту. Вперше проведений системний мистецтвознавчий аналіз його живописних і концептуальних проєктів дав змогу виявити ключові ознаки індивідуального стилю митця, серед яких — звернення до сакральної образності, архетипічних форм та алюзій на культурну спадщину, водночас інтегрованих у сучасний соціокультурний контекст.

Дослідження показало, що художні практики Андрія Дудченка не обмежуються репрезентацією ес-

тетичних образів, а створюють простір філософського осмислення буття, у якому актуалізуються теми екзистенційного вибору, тиші й гучності, гармонії й дисонансу. Його полотна й інсталяції є своєрідними візуальними медитаціями, що відкривають глядачеві простір для особистої рефлексії.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що творчість Андрія Дудченка є репрезентативним прикладом адаптації української школи живопису до метамодерністської культурної парадигми. Вона підтверджує здатність вітчизняного мистецтва не лише зберігати зв'язок із традицією, але й інтегрувати її у нові художні стратегії, актуалізуючи історичний і духовний досвід у світлі сучасних викликів. Доробок митця формує новий дискурс у мистецтвознавстві та окреслює перспективи подальшого дослідження метамодерністських практик в українському мистецтві XXI століття.

1. Губернатор О.І. Метамодернізм як нова парадигма сучасних культурних практик. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2023. № 1. С. 109—114. DOI: 10.32461/2226-3209.1.2023.277643.
2. Burke E. *A Philosophical Enquiry into the Origin of Our Ideas of the Sublime and Beautiful*. Cambridge University Press, 2014. 328 p. DOI: 10.1017/CBO9781107360495.
3. Оніщенко О. Видова специфіка мистецтва доби метамодернізму: особливості трансформаційних процесів. *Культурологічна думка: збірник наукових праць*, 2023. Том 23. № 1. С. 45—54. DOI: 10.37627/2311-9489-23-2023-1.45-54.
4. Головей В. Трансформації релігійного мистецтва в епоху Ренесансу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. № 27. С. 148—152. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/6364/1/26.pdf.pdf> (дата звернення 15.08.2025 р.).

5. Пахаренко В. Метамодернізм як художній напрям: роздуми про новий тип світосприйняття. *Українська мова та література*. 2021. № 7—8. С. 56—68. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/728820/1/Метамодернізм.pdf> (дата звернення 28.08.2025 р.).
6. Петрова І.В. Метамодернізм як культурологічна концепція. *Питання культурології*. 2020. № 36. С. 14—23. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.36.2020.221039>.
7. Афанасьєв О.І. Наратив як поле порозуміння між живописом і наукою. *Наукові записки міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 39. С. 62—65. DOI: 10.32782/2663-5682/2023/39/14.

REFERENCES

- Hubernator, O.I. (2023). Metamodernism as a new paradigm of contemporary cultural practices. *Bulletin of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts*, 1, 109—114 [in Ukrainian].
- Burke, E. (2014). *A Philosophical Enquiry into the Origin of Our Ideas of the Sublime and Beautiful*. Cambridge University Press.
- Onishchenko, O. (2023). The specific features of art in the era of metamodernism: Characteristics of transformation processes. *Cultural Thought: Collection of Scientific Works*, 1 (Vol. 23, pp. 45—54) [in Ukrainian].
- Holovey, V. (2013). Transformations of religious art in the Renaissance. *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University*, 27, 148—152 [in Ukrainian].
- Pakharenko, V. (2021). Metamodernism as an artistic trend: Reflections on a new type of worldview. *Ukrainian Language and Literature*, 7—8, 56—68 [in Ukrainian].
- Petrova, I.V. (2020). Metamodernism as a cultural studies concept. *Issues in Cultural Studies*, 36, 14—23 [in Ukrainian].
- Afanasiev, O.I. (2023). Narrative as a field of understanding between painting and science. *Scientific Notes of the International Humanitarian University*, 39, 62—65 [in Ukrainian].